6.11.2026

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle:

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaan sivistystyön järjestämistä häiriötilanteissa koskevaksi lainsäädännöksi

Viite: Lausuntopyyntönne 14.10.2026, diaarinumero HE 233/2026 vp

1 Esitykseen tehty hyviä täsmennyksiä lausuntokierroksen perusteella

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaan sivistystyön järjestämistä häiriötilanteissa koskevasta lainsäädännöstä.

OAJ pitää yhdenmukaisuuden vuoksi tarkoituksenmukaisena, että häiriötilanteissa varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestämistä koskevat poikkeukset perustuisivat valtioneuvoston asetukseen ja etäopetuksen osalta rajatuissa tilanteissa Lupa- ja valvontaviraston päätökseen. OAJ kiittää, että häiriötilanteen määritelmä on täsmennetty ja yhdenmukaistettu kaikkien muutettavaksi esitettävien lakien osalta. OAJ pitää hyvänä, että lisäksi on täsmennetty häiriötilanteen johdosta annettavien valtioneuvoston asetusten voimassaoloaikaa sekä nostettu lain tasolle säännökset valtuuksia ohjaavista ja rajaavista maininnoista.

Yhdenmukaiset säännöskirjaukset helpottaisivat lain tulkintaa

Perusopetuksen järjestämistä etäopetuksena häiriötilanteissa koskevassa 20 l §:ssä asetuksenantovaltuutta on rajattu vain välttämättömyyden ja kolmen kuukauden enimmäismääräajan osalta. **Säännöksessä ei ole muita asetuksenantovaltuuksia vastaavasti edellytystä mahdollisimman lyhytaikaisesta kestosta. Säännöksen perusteluissa tämä on todettu**. Perustelujen mukaan ennen etäopetukseen siirtymistä olisi harkittava etäopetuksen tarvittavaa kestoa ja opetuksen käytännön järjestämistä sekä sitä, että oppilaiden yhdenvertaisuus huomioiden opetus tulisi järjestää niin, että oppilas saisi pääsääntöisesti lähiopetusta ja etäopetusjaksot olisivat mahdollisimman lyhytaikaisia.

Esitämme, että valiokunta lisää perusopetuslain 20 l §:n 2 momenttiin maininnan mahdollisimman lyhytaikaisesta kestosta seuraavasti:
”Jos häiriötilanteesta johtuen opetuksen järjestämiseksi on välttämätöntä, valtioneuvoston asetuksella säädetään opetuksen järjestämisestä etäopetuksena. **Opetuksen järjestämistä etäopetuksena koskevan poikkeuksen tulee olla kestoltaan mahdollisimman lyhytaikainen.** Tällainen asetus annetaan määräajaksi, enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan.”

Häiriötilanteet aiheuttavat lisätyötä, mikä pitää korvata

OAJ kiittää, että esityksen vaikutustenarvioinnissa on tunnistettu kasvatus- ja opetushenkilöstölle häiriötilanteista mahdollisesti aiheutuva kuormitus. OAJ pitää kuitenkin puutteena, ettei vaikutustenarvioinnissa ole edelleenkään riittävästi tunnistettu häiriötilanteiden aiheuttamaa lisätyötä kasvatus- ja opetushenkilöstölle. Häiriötilanteet ja poikkeusjärjestelyt tarkoittavat aina lisätyötä, mikä on korvattava asianmukaisesti, muutoin on vaarana, että häiriötilanteiden hallinnan kustannukset siirtyvät henkilöstön kuormituksen ja työssäjaksamisen varaan. Vaikutustenarvioinnissa ei myöskään ole riittävällä tavalla huomioitu ylimääräisiä henkilöstökuluja, joita poikkeusjärjestelyt aiheuttavat. Esimerkiksi perusopetuksen osalta henkilöstökuluja syntyy apulaisrehtorien palkkaamistarpeesta rehtoreiden työmäärän kasvua helpottamaan tai opettajille aiheutuvan lisätyön korvaamisesta.

Esitämme, että valiokunta täsmentää esityksen vaikutusarviointia häiriötilanteiden aiheuttamien ylimääräisten henkilöstökulujen sekä kasvatus- ja opetushenkilöstölle aiheutuvan lisätyön osalta.

Lisäksi OAJ kiittää, että esityksen vaikutustenarvioinnissa on nostettu esiin valtion mahdollisuus tarkastella kasvatuksen ja opetuksen järjestäjien sekä vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjien taloudellista tukemista tarpeen mukaan tilapäisesti esimerkiksi valtionavustuksella, kuten tehtiin koronapandemian aikana. OAJ toteaa, että häiriötilanteesta riippuen valtion on arvioitava lisäresursoinnin tarvetta viimeistään häiriötilanteen päätyttyä, jotta mahdolliset oppimisvajeet voidaan kuroa umpeen. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi lisärahoitusta opetusryhmien pienentämiseen, jakotunteihin, lisätunteihin tai muuta näiden kaltaista.

Lisäksi OAJ korostaa koko esitystä koskien, etteivät häiriötilanteet ja niissä mahdollisesti noudatettavat säännöksissä esitetyt poikkeukselliset järjestelyt saa johtaa varhaiskasvatuksen opettajien, opettajien, rehtorien ja johtajien palvelussuhteen ehtojen heikkenemiseen.

~~2~~ Varhaiskasvatuksen henkilöstömitoituksesta ei voi poiketa häiriötilanteessa

Esityksessä on lausuntokierroksen jälkeen vahvistettu lasten turvallisuutta sekä tuen huomioimista koskevia kirjauksia, mutta ne eivät poista sitä ristiriitaa, että samaan aikaan mahdollistetaan henkilöstöresurssien heikentäminen tilanteissa, joissa lasten tarpeet korostuvat. **Lasten oikeus turvalliseen varhaiskasvatukseen, tukeen ja pedagogisesti laadukkaaseen toimintaan tulee turvata myös häiriötilanteissa.**

OAJ pitää edelleen ongelmallisena ehdotusta, jonka mukaan häiriötilanteissa voitaisiin poiketa henkilöstömitoituksesta ja kasvattaa lapsimäärää ryhmissä. Varhaiskasvatuslain 4 §:n mukaan varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. **Nyt esitetty mahdollisuus poiketa henkilöstömitoituksesta ei ole lapsen edun mukainen. Häiriötilanteet ovat luonteeltaan tilanteita, joissa lasten turvallisuuden, hyvinvoinnin, vuorovaikutuksen ja tuen tarve usein kasvaa**. Tällöin myös

henkilöstöresurssin tarve voi tosiasiallisesti olla suurempi kuin normaalioloissa. OAJ toteaa koskien koko kasvatusta ja koulutusta, että myös häiriötilanteissa on pyrittävä toimimaan niin, että normaalioloja vastaava henkilöstö olisi vähintään käytettävissä ja sijaisia hankittaisiin puuttuvien työntekijöiden tilalle.

Esitämme, että valiokunta poistaa lapsen edun nimissä esityksestä mahdollisuuden poiketa henkilöstömitoituksesta ja suhdeluvuista.

Yksityisille varhaiskasvatuksen palveluntuottajille varautumisvelvollisuus

Esitykseen on lisätty säännös yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajien varautumisvelvollisuudesta. OAJ pitää tätä erittäin perusteltuna. OAJ pitää tärkeänä, että yksityisille varhaiskasvatuksen palveluntuottajille tarjotaan valtakunnallista ohjeistusta ja riittävä siirtymäaika velvollisuuden toteuttamiseen. OAJ nosti lausuntokierroksella saman esiin yksityisten opetuksen järjestäjien sekä vapaan sivistystyön oppilaitosten varautumisvelvollisuuksien osalta. Kannatettavaa on lisäksi se, että esityksessä todetaan nimenomaisesti, ettei lapsen asema saa muodostua erilaiseksi sen perusteella, onko varhaiskasvatuksen järjestäjänä kunta vai yksityinen palveluntuottaja. Tämän periaatteen tulee näkyä myös käytännön varautumisessa ja palveluiden jatkuvuuden turvaamisessa.

OAJ pitää tärkeänä, että esityksessä tunnistetaan kunnan vastuu palveluiden jatkuvuuden turvaamisesta myös häiriötilanteissa. Säännös korostaa varhaiskasvatuksen järjestämisvastuun säilymistä kunnalla myös silloin, kun palveluja hankitaan yksityisiltä palveluntuottajilta. Samalla sääntely havainnollistaa niitä riskejä, joita liittyy varhaiskasvatuksen laajaan ulkoistamiseen. Kunnalla tulee olla riittävä oma palvelutuotanto, henkilöstö ja osaaminen palveluiden jatkuvuuden turvaamiseksi myös häiriö- ja poikkeustilanteissa. Liiallinen riippuvuus yksityisestä palvelutuotannosta heikentää järjestelmän kriisinkestävyyttä.

3 Perusopetuksen järjestäminen etäopetuksena häiriötilanteissa

Esitetyssä etäopetusta koskevassa 20 l §:n 4 momentissa säädettäisiin, että opetuksen järjestäjä **arvioisi** valtioneuvoston asetuksen tai Lupa- ja valvontaviraston päätöksen mukaisesti, mitkä toimipisteet, vuosiluokat ja opetusryhmät siirtyvät etäopetukseen. Myös säännöksen perusteluissa puhutaan arvioimisesta eikä päättämisestä.

Esitämme, että valiokunta muuttaa ehdotetun perusopetuslain 20 l §:n 4 momentin niin, että arvioimisen sijaan opetuksen järjestäjä päättää säännöksessä määritellyistä asioista: ”- - Opetuksen järjestäjä **päättää** 2 momentissa tarkoitetun valtioneuvoston asetuksen tai 3 momentissa tarkoitetun Lupa- ja valvontaviraston päätöksen mukaisesti, mitkä toimipisteet, vuosiluokat ja opetusryhmät siirtyvät etäopetukseen. - -”

OAJ kiittää, että esitetyn perusopetuslain 20 l §:n perusteluissa on etä- ja lähiopetuksen vuorottelun osalta viitattu sivistysvaliokunnan mietintöön (SiVM 16/2020 vp) ja on erikseen todettu, ettei järjestely voi johtaa siihen, että opettajan

tulee tehdä kaksinkertainen työ saman opetuksen antamiseksi. Opettajan on voitava keskittyä kerrallaan vain joko lähiopetukseen tai etäopetukseen.

OAJ esitti lausuntokierroksella, että esityksen perusteluissa tarkennettaisiin, tuleeko opetuksen järjestäjän tehdä päätös etäopetukseen siirtymisestä aina koskien koko opetusryhmää vai voiko päätös koskea vain osaa opetusryhmästä. Esityksen perustelujen mukaan opetuksen järjestäjä voisi huomioida oppilaiden yksilölliset tarpeet ja lapsen edun harkinnan tapaus- ja tilannekohtaisesti, ja esimerkiksi syrjäytymisvaarassa olevat oppilaat voisivat jatkaa lähiopetuksessa, mikäli tämä voitaisiin turvallisesti järjestää. Esityksen perusteluista on näin ollen ymmärrettävissä, että olisi mahdollista, että vain osa opetusryhmästä siirrettäisiin etäopetukseen. Tämä voi aiheuttaa hybriditilanteen, jossa opettajan tulee tehdä kaksinkertainen työ saman opetuksen antamiseksi.

Näin ollen esitämme, että valiokunta tarkentaa perusopetuslain 20 l §:n perusteluja siten, ettei opetusryhmän edellä kuvattu jakautuminen etäopetukseen ja lähiopetukseen voi johtaa siihen, että opettajan tulisi tehdä kaksinkertainen työ saman opetuksen antamiseksi tai että opettaja antaisi samanaikaisesti opetusta opetusryhmälle etäopetuksena ja lähiopetuksena.

Lopuksi OAJ toteaa, että etäopetukseen siirtymisen tulee esityksen mukaisesti olla mahdollista vain poikkeuksellisissa häiriötilanteissa. Muissa tilanteissa perusopetus on voitava järjestää yhdenvertaisesti kaikille oppilaille lähiopetuksena täydennettynä nykyisen opetussuunnitelmalinjauksen mukaisesti toteutetulla etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella tilanteissa, joissa muutoin ei opetusta ole mahdollista kelpoisen opettajan järjestämänä toteuttaa esimerkiksi harvinaisten kielten osalta.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Noora Pikkuluoto
juristi